

Kina i Arktis: I gråzonen mellem økonomi og sikkerhed

Af M. Taylor Fravel, Kathryn Lavelle og Liselotte Odgaard

Kina er så småt på vej ind i Arktis, men det handler mest om penge og at sikre sine fremtidige handlemuligheder. Militært er Kina stadig ikke en arktisk magt.

Kina publicerede sin hvidbog om den polare silkevej 28. januar 2018. Hvidbogen beskriver Kinas officielle Arktispolitik. Kina afstemmer sin Arktispolitik med den overordnede silkevejsvision. Herunder opfordres kinesiske firmaer til at investere i at bygge infrastruktur i regionen og udvikle arktiske fragtruter i takt med at global opvarmning gør ruterne kommercielt levedygtige. Kina beskriver sig selv som en nær-arktisk

stat og dermed som en central interessant med langsigtede interesser i at deltage i regionens udvikling.

Gradvist indtog

Imidlertid er der voksende betænkeligheder ved Kinas engagement i en region, der har presserende behov for investeringer i udvikling af regionen, og få, der tilbyder disse investeringer. Kinas promovning af sig selv som en nær-arktisk stat synes at følge et mønster for landets etablering i andre af verdens regioner, som for eksempel Afrika, Latinamerika, Stillehavsregionen og Sydasien. Kinas fremgangsmåde kan beskrives som et gradvist

M. Taylor Fravel er direktør for Security Studies Program ved Massachusetts Institute of Technology. Han er ph.d. i Political Science fra Stanford University og har siden beskæftiget sig med international sikkerhedspolitik med et særligt focus på Kina og Østasien.

Kathryn Lavelle er professor i internationale forhold ved Case Western Reserve University i USA. Hun er uddannet MA i regeringsstudier og ph.d. i statskundskab. Hendes primære fokusområder er internationale forhold og politisk økonomi. Lavelle har udgivet tre bøger som omhandler økonomi og penge med fokus på banker i det amerikanske politiske system.

engagement i økonomiske, sociale og institutionelle strukturer med fokus på stater med udviklingsbehov, der efterlyser alternativer til vestlige investorer og donorer.

Kinas regionale engagement indebærer gradvise justeringer i de eksisterende institutionelle og politiske spilleregler med henblik på bedre at kunne varetage kinesiske interesser. Såfremt Kina på et eller andet tidspunkt i fremtiden måtte finde det formålstjenligt at udøve politisk og militærstrategisk indflydelse, så har det på forhånd etableret forudsætningerne for at udvide sit manøvrerum i regionen udover sin indledningsvise begrænsede tilstedeværelse. Set i lyset af dette mønster i Kinas regionale tilstedeværelse; hvordan forløber Kinas gradvise etablering i den arktiske region, og hvordan skal vi forholde os til Kinas tilstedeværelse i Danmarks nærområde?

Økonomisk drevet

Det er vigtigt at notere sig, at Kinas tilstedeværelse i Arktis først og fremmest er styret af ønsket om at tjene penge. Muligheder indenfor områder som for eksempel olie, gas, sjældne jordarter,

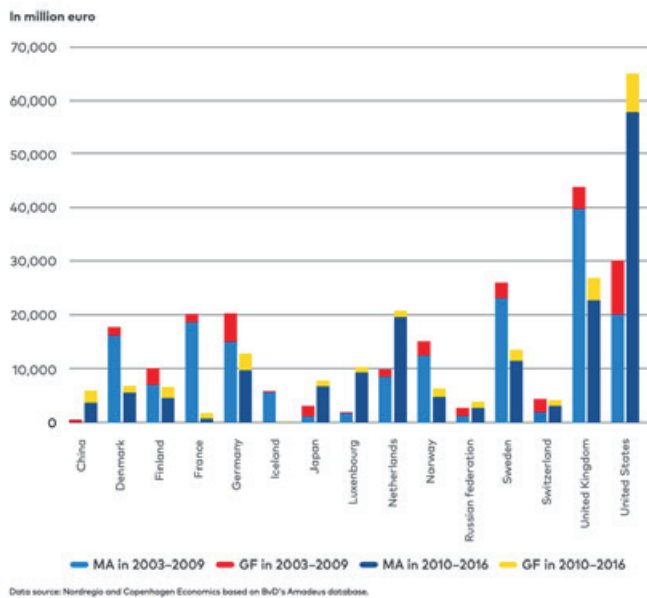
fragt og infrastruktur gør regionen til et attraktivt mål for investeringer og handelsaftaler. Nogle af Kinas investeringer er samfinansieret af selskaber fra andre lande. For eksempel ejer kinesiske China National Offshore Oil Company tres procent af olieudforskningsaktiviteterne i Dreki i Island, mens islandske Eykon Energy ejer 15 procent og norske Petoro 25 procent. Et andet eksempel er Yamal flydende naturgasindustri anlæg, der hører under Ruslands arktiske flydende naturgasproduktionsfaciliteter. Her ejer China National Petroleum Corporation (CNPC) 20 procent.

Kinesiske investeringer i Arktis finder ofte sted på baggrund af opfordringer fra lande i regionen, som for eksempel Grønland, Island og Rusland. De er blandt de lande, der har håbet på at drage nytte af Kinas globale økonomiske silkevejsvision. Imidlertid har Kinas investeringer i Arktis indtil videre været beskedne. Kina er i den indledende udforskningsfase og har derfor fokus på potentialerne for at fremme kinesiske interesser i Arktis.

Denne udforskningsfase indebærer også, at Kina investerer i videnskab og forskning. Kina lancerede sin første kinesiskbyggede konventionelle isbryder, Xuelong, 10. september 2018. Isbryderen er under civil kommando og blev indsat i 2019 med henblik på at løse forskningsopgaver som for eksempel havisens udbredelse, atmosfæriske og miljømæssige betingelser samt at kortlægge hvilke biologiske og havbundsressourcer, der findes i Arktis.

Liselotte Odgaard er uddannet kandidat og ph.d. i statskundskab. Hun er research fellow ved Det Udenrigspolitiske Selskab og gæsteforsker ved Hudson Institut i Washington DC samt seniorrådgiver af Udenrigsministeriet. Hendes fokusområder i Det Udenrigspolitiske Selskab har været Kinas rolle i Arktis. Hun har udgivet en række bøger om kinesisk og asiatisk sikkerheds- og udenrigspolitik.

Figure 10.3 FDI inflows to the Nordic Region by country of origin and entry mode (Top 15 countries).

ILL.: Fig.1: Direkte udenlandske investeringer i henhold til oprindelsesland og investeringstype. MA = køb af mindst 10 procent af aktierne i en virksomhed. GF = nystartede virksomheder.

(ILL.: Database: Bureau van Dijk's Amadeus-database.)

Politisk indflydelse

Udover at tilvejebringe information om og beskyttelse af det regionale miljø kan forskningen hjælpe til med at forberede Kina på at profitere af de arktiske fragtruter i fremtiden, så-

Kinas tilstedeværelse i Arktis først og fremmest er styret af ønsket om at tjene penge.

fremt havisen i Arktis fortsætter med at smelte. Denne udvikling vil betyde, at attraktive alternative fragtruter åbner sig op i Arktis, fordi transporttiden mellem Kina og Europa og Nordamerika afkortes. Det skaber indtjeningsmuligheder for kinesiske virksomheder,

eksempelvis på fragtområdet. Samtidig kan forskningen også vise sig at være nyttig for mere langsigtede militærstrategiske formål. For eksempel har Kina investeret i radarudstyr i Arktis til forskningsformål, men denne type udstyr kan også anvendes til militære formål.

Kina har ligeledes etableret en institutionel platform i Arktis. Kina er medlem af alle de Arktis-relaterede institutioner som Kina har fået lov til at være med i. Kina har observatørstatus i Arktisk Råd, som er det førende mellemstatslige forum for samarbejde, koordination og interaktion i Arktis. Canada, Danmark, Finland, Island, Norge, Rusland, Sverige og USA er

fuldgyldige medlemmer af Arktisk Råd. Kina er med for at deltage i debatterne og øve indflydelse på hvordan eksisterende regler for adfærd indenfor områder som for eksempel fiskeri, fragt og polarforskning fortolkes med henblik på, at kinesiske interesser varetages bedst muligt. Denne indflydelse har indimellem antaget politisk karakter. For eksempel har Kina forhindret Kina-kritiske røster i at deltage i den årlige kinesiske finansierede Arctic Circle Assembly der tiltrækker videnskabsfolk, politikere, officerer, virksomheder og interesseorganisationer med arktiske interesser fra hele verden.

Behov for strategisk tilgang

Det er vigtigt at tage fornuftige forholdsregler med henblik på at forberede Arktis på fremtidige udviklinger. De arktiske stater bør lige som Kina holde deres muligheder åbne og samtidig oprette beskyttelsesmekanismer mod at udefrakommende aktører fremmer egne interesser på bekostning af arktiske interesser.

Et eksempel herpå er den danske regerings beslutning om at finansiere en modernisering af Grønlands lufthavn-sinfrastruktur. Den form for tiltag betyder ikke, at Kina skal forsøges udelukket fra regionen. Som nævnt er der jo også en del lande, der opfordrer til en større kinesisk tilstedeværelse med henblik på at tiltrække investeringer og kapital til dyre, men nødvendige forskningsprojekter. Det vil derimod være fornuftigt at overveje at indføre

en regional strategisk investeringsprotokol for at sikre et arktisk fællesskab omkring at gennemføre beslutninger, der går imod kinesiske såvel som andre eksterne aktørers planer. Der er indtil videre ikke tegn på, at Kina har planer om en storstilet strategisk tilstedeværelse i Arktis.

Indtil videre handler Kinas arktiske engagement om at holde Kinas muligheder åbne.

Regionen forbliver indtil videre relativt lavt på Kinas prioriteringsliste og det understreges af, at

Kina indtil videre kun har beskedne investeringer i Arktis.

Kinas begrænsede interesser i Arktis på et tidspunkt, hvor store forandringer er undervejs i Kinas forhold til prominente internationale aktører, som for eksempel USA, EU og Indien, betyder, at Kina ikke har den store interesse i at blive involveret i konflikter eller strategisk rivalisering i Arktis. Regionen er i færd med at blive militariseret og spændingsniveauet er voksende. USA's og Storbritanniens forøgede militære tilstedeværelse i Arktis og gennemførelsen af den storstilede NATO-militærøvelse Trident Juncture 18 i Norge med 50.000 tropper i aktion er tegn herpå.

Imidlertid skal vi ikke forvente, at Kina også etablerer en militær tilstedeværelse i Arktis. I stedet vil Kina formentlig optræde med en vis tilbageholdenhed i Arktis for at undgå at blive viklet ind i konflikter, der er perifere i forhold til Kinas kerneinteresser økonomisk vækst, teknologisk drevet modernisering og territorial og national kinesisk enhed.